

Notitie nadere duiding amendement kleinschalige AZC-locaties

1. Bedoeling van deze notitie

Op 29 februari jl. nam de gemeenteraad het amendement ID 45 aan waarin het college wordt opgedragen om te onderzoeken of het realiseren van kleinschalige locaties voor azc's mogelijk is. In het amendement worden meerdere uitgangspunten meegegeven.

Het is belangrijk dat er gelijke beelden en verwachtingen zijn bij raad en college over de uitwerking van dit amendement. Deze notitie is bedoeld om de noodzakelijke duidelijkheid te bewerkstelligen. We nemen de raad mee in de manier waarop college het amendement duidt. We verhelderen daarmee de opdracht en de wijze van uitvoering en schetsen de planning. (noot: de cursieve tekstdelen zijn citaten uit het amendement).

2. Bedoeling van de raad

Met het principebesluit van april 2023 maakte de gemeenteraad duidelijk dat de gemeente Heerenveen haar verantwoordelijkheid wil nemen m.b.t. asielzoekers maar wel op een verantwoorde manier. Inmiddels is duidelijk dat één locatie met 450 of meer plekken door een meerderheid van de raad niet langer als wenselijk wordt gezien. Inmiddels is ook duidelijk dat de Spreidingswet op dit moment 277 plekken vraagt van de gemeente Heerenveen.

De raad nam een amendement aan met de bedoeling tegemoet te komen *aan de wensen, bedenkingen en zorgen van de Heerenveense samenleving in het algemeen en onze inwoners en ondernemers in het bijzonder én [met de bedoeling dat] wordt voldaan aan de roep om verantwoordelijkheid te nemen in de opvang van mensen op een wijze die past bij de omvang van de gemeente Heerenveen.*

3. Amendement nader geduid

De raad geeft in het amendement meerdere uitgangspunten mee. We duiden die uitgangspunten als volgt:

Uitgangspunt 1.

Spreiding en kleinschaligheid: Het voorstel volgt qua aantallen de spreidingswet (peildatum februari 2024, 277 bewoners) en zal zich richten op kleinschalige opvang, waarbij in de verkenning ook gekeken wordt naar de 'regeling en pilot kleinschaligheid'. Bij dit punt wordt ook de bespreking van de gemeente met de provincie over de feitelijke invulling in Fryslân betrokken en gewogen. Uit het voorstel moet blijken dat het college heeft onderzocht of het ook mogelijk is de asielopvang te spreiden over meerdere locaties, om recht te doen aan de wens tot kleinschaligheid. Als ondergrens geldt hierbij tenminste twee locaties.

Duiding:

"...de 'regeling en pilot kleinschaligheid'..."

Spreekt voor zich.

"...of het ook mogelijk is..."

Deze zinsnede impliceert dat het onderzoek ook duidelijk kan maken dat spreiding over meerdere locaties toch onmogelijk (of beter gezegd, toch onwenselijk) blijkt te zijn. Om die reden zullen we naast de gevraagde kleinschalige locaties ook een enkele locatie van 277 plekken in beeld brengen. Dit is ook in lijn met hetgeen hierover tijdens de raadsbehandeling is besproken.

Uitgangspunt 2.

In de locatie-onderzoeken worden -met aandacht voor de aard, schaal, participatie en de druk op wijken en dorpen- alle locaties meegenomen met uitzondering van de toekomstige wijk 'Heerenveen-West'. Ook wordt per locatie een separate zienswijze van de politie opgevraagd en deze worden actief met de raad gedeeld

Duiding:

"... aandacht voor de aard, schaal, ..."

Dit maakt duidelijk dat kleinschaligheid geen vast omschreven aantal plekken betreft. Het gaat om passend naar aard en schaal; maatwerk dus. Tegelijkertijd heeft de raadsbehandeling van 29 februari

jl. toch ook duidelijk gemaakt dat, in lijn met websiteteksten van het COA, er bij kleinschaligheid wordt gedacht aan 150 plekken of minder.

“...aandacht voor (...) participatie...”

De wens is om participatie zoveel mogelijk aan de voorkant plaats te laten vinden. Die wens delen we van harte. We streven naar een zo vroeg mogelijke én een zo gericht mogelijke participatie. Met dat laatste bedoelen we aan te geven dat we vooral degenen willen laten participeren die daadwerkelijk met een AZC-locatie in aanraking komen. De precieze uitwerking van deze participatie vraagt zorgvuldige afwegingen en zal de komende tijd vorm krijgen. Een harde randvoorwaarde die we onszelf daarbij opleggen is dat we vooraf duidelijk maken hoe we de participatie inrichten én dat we ons daar vervolgens ook aan houden.

“...aandacht voor (...) druk op de wijken en dorpen...”

Uit de reacties tijdens de inloopbijeenkomst in Thialf (juni '23) en de website is een beeld te destilleren van de grootste zorgen van de huidige bewoners (veiligheid, overlast, druk op de wijk, waardedaling). Verder zijn er ook kansen genoemd (koppelkans woningen, arbeidskrachten). We nemen deze aspecten mee in de afwegingscriteria voor locaties.

“...alle locaties...”

De beperkte duiding van deze zinsnede is dat we ons richten op alle locaties die tot nu toe zijn geïnventariseerd (ijsbaan Akkrum en de locaties in dorp Heerenveen). Een bredere duiding die ons inziens meer recht doet aan de wensen van de raad is dat we ook op zoek gaan nieuwe locaties in alle kernen van de gemeente Heerenveen.

“...zienswijze van de politie...”

Zoals tijdens de raadsbehandeling op 29 februari jl. afgesproken beperken de zienswijzen van de politie zich tot de uiteindelijk aan de raad voorgelegde voorkeurslocaties.

Uitgangspunt 3.

Inrichting gericht op integratie en meedoen: Gezien de beschikbaarheid van voorzieningen -zoals sportvelden in Heerenveen- zal het azc een inrichting hebben, gericht op een warm welkom (in lijn met de eerdere motie van de gemeenteraad). Hiermee worden de bewoners aangemoedigd om gebruik te maken van bestaande gemeentelijke voorzieningen. Dat bevordert de integratie en het gevoel van mee kunnen doen in onze samenleving. Dit komt ook tegemoet aan de uitgangspunten van het door de gemeenteraad op 20 april 2023 aangenomen amendement en daarmee raadsbesluit.

Duiding:

“...om gebruik te maken van bestaande gemeentelijke voorzieningen...”

Deze zinsnede maakt duidelijk dat een azc-locatie niet persé voorzieningen op het eigen terrein hoeft te hebben. Dat vereenvoudigt de wens van kleinschaligheid. Het betekent echter ook dat potentiële locaties op acceptabele loop/fietsafstand moeten liggen van die voorzieningen.

Uitgangspunt 4.

Duur van de vestiging. De vestiging van het azc zal in aanleg voor 10 jaar zijn, waarbij de gemeenteraad ruim voor afloop van die periode kan besluiten of verlenging wenselijk en noodzakelijk is. Hiermee scheppen we duidelijkheid voor onze huidige en nieuwe inwoners en daarmee het COA. Op deze manier kan het COA vroegtijdig met de gemeente Heerenveen in overleg. Dit schept vooraf duidelijkheid voor alle betrokkenen.

Duiding:

Dit uitgangspunt is voldoende duidelijk en behoeft geen nadere duiding.

Uitgangspunt 5.

De eventuele locaties worden zodanig opgezet en ingericht dat ze tegen een zo klein mogelijke investering en inspanning na 10 jaren beschikbaar kunnen komen voor reguliere huisvesting van inwoners.

Duiding:

“...tegen een zo klein mogelijke investering en inspanning...”

Aan deze zinsnede wordt optimaal voldaan als de azc-locaties de vorm krijgen van reguliere grondgebonden woningen of appartementen (door nieuwbouw of door verbouw). Daarmee hebben locaties voor deze woonvormen de voorkeur boven eventuele beschikbare locaties met andersoortige panden.

Uitgangspunt 6.

Betrokkenheid inwoners: Ten aanzien van de door het college geselecteerde locaties, vindt er minimaal 1 keer overleg plaats met plaatselijk belang en heeft een inspraakmoment bij de gemeenteraad plaatsgevonden.

Duiding:

“...door het college geselecteerde locaties...”

Vanuit de wens om zo vroeg en zo gericht mogelijk te participeren (zoals hierboven toegelicht bij uitgangspunt 2) beogen we om al in gesprek te gaan met de omgeving van een potentiële locatie, nog vóórdat het college met een besluit de voorkeurslocaties selecteert. Dit uitgangspunt 6 duiden we daarom als volgt: óók na de selectie door het college zullen we met de omgeving van de betreffende locaties spreken. Vervolgens organiseren we ook een inspraakmoment met de gemeenteraad.

Uitgangspunt 7.

Bestuursovereenkomst met COA: De bestuursovereenkomst met het COA zal afspraken bevatten over:

- a. Een evenwichtige samenstelling van bewoners passend bij de Heerenveense samenleving. Ook hiervoor geldt dat de samenstelling erop gericht is de integratie en het meedoen te bevorderen. Bovendien wordt vastgelegd dat de aard en schaal van de opvang niet zonder toestemming van de gemeenteraad kan worden gewijzigd.*
- b. Een door het COA opgesteld en afgestemd veiligheidsplan. De toepassing van de ‘Toolbox met maatregelen tegen overlastgevend en/of crimineel gedrag door asielzoekers’ is hierbij voorwaardelijk. Ook is helder hoe eventuele handhaving op zware overlast is ingericht, waarbij ook aandacht is voor het (bestuurlijk) sanctioneren van bewoners en het COA, waaronder de sanctie om in ultimo over te gaan tot het (tijdelijk) sluiten van een locatie indien de overlast door het college als te groot wordt ervaren.*

Duiding:

“...Een door het COA opgesteld en afgestemd veiligheidsplan...”

Tot nu toe stelt het COA dat locaties kleiner dan 100 plekken geen beveiliging krijgen vanuit het COA. Dit aspect van uitgangspunt 7b kan daarom betekenen dat locaties met meer dan 100 plekken de voorkeur krijgen.

- c. Onder regie van de gemeente, echter geïnitieerd door het COA, wordt voor de locaties een klankbordgroep ingesteld. Deze groep bestaat minimaal uit een vertegenwoordiging van buurtbewoners, bewoners azc, gemeente, COA, politie en welzijnswerk.*
- d. Het COA deelt periodiek met het college over hoe het azc functioneert en hoe COA en bewoners bijdragen aan de Heerenveense samenleving (social return voor het COA). Het college deelt deze terugkoppeling met de raad.*

Duiding:

Algemene duiding van uitgangspunt 7

De wens van de gemeenteraad om te komen tot kleinschalige locaties is duidelijk. Het COA heeft vanuit bedrijfseconomische overwegingen belang bij grotere locaties. Dat is op zich begrijpelijk. Wij hopen dat het COA ook inziet dat de wereld is veranderd en dat er daarom ook andersoortige oplossingen moeten worden bedacht en geaccepteerd. Vanuit die insteek zal het college de besprekingen met het COA voeren.

4. Kleinschaligheid

Hoe groot een kleinschalige azc-locatie mag zijn wordt niet eenduidig gedefinieerd. Dat hoeft ook niet want zoals uitgangspunt 2 het formuleert, het moet gaan over passend naar aard en schaal. Maatwerk dus. Het COA zegt er overigens wel iets over. In de bijlage vindt u enkele gekopieerde teksten van de COA-website en uit de flyer Kleinschaligheid.

Samenvattend: De kleinschaligheid kent twee basisvormen (kleinschalig als dependance en kleinschalig zelfstandig). De gekozen basisvorm heeft gevolgen voor de begeleiding, de voorzieningen en de beveiliging.

	Dependance < 150	Zelfstandig < 150
Begeleiding	via hoofdlocatie	mobiel team
Voorzieningen	via hoofdlocatie	via buurt/gemeente
Beveiliging	> 100 via COA < 100 via gemeente	> 100 via COA < 100 via gemeente

5. Afwegingscriteria

Om te komen tot geschikte locaties voor kleinschalige azc's hanteren we vier sets van afwegingscriteria:

1^e set Mensen voorop → Huidige inwoners

Hier gaat het om de zorgen/kansen vanuit de samenleving. De brede Heerenveense samenleving maar óók de directe omgeving van mogelijke locaties.

- Grootste zorgen van de huidige bewoners: veiligheid, overlast, druk op de wijk, waardedaling
- Genoemde kansen: koppelkansen woningen, arbeidskrachten.

2^e set Mensen voorop → Nieuwe (tijdelijke) inwoners

Voor asielzoekers blijkt belangrijk

- dat ze een veilige plek ervaren
- dat ze kunnen 'landen' op een plek waar 'lotgenoten' zijn die hun weg al enigszins hebben gevonden vanuit en rondom de azc-locatie
- dat voorzieningen dichtbij zijn (loop/fietsafstand)
- dat ze deel kunnen nemen aan de lokale samenleving (dus geen 'weggestopte' locatie)

3^e set Criteria uit raadsbesluit april 2023 ...

- Duurzame inpassing in de wijk vanuit sociaal en fysiek domein.
- Toekomstperspectief voor de gebouwen en integratie.
- Participatie en doorlopende leerlijn van asielzoekers
- Toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen en winkels
- Verkeerssituatie (ontsluiting, bereikbaarheid - ook voor hulpdiensten - en parkeren)
- Veiligheid en leefbaarheid voor bewoners azc en omwonenden
- Effect op gebiedskwaliteit
- Duurzaamheid en toekomstperspectief gebouwen en terreininrichting
- Tijd die nodig is voor procedures (bestemmingsplan, vergunningen etc.)
- Locatie gebonden financiële gevolgen

... en zoals toegepast bij reeds uitgevoerde locatie-onderzoek

- Goede bereikbaarheid. Winkels, voorzieningen en onderwijs zijn goed toegankelijk.
- Veilig en leefbaar voor zowel de inwoners van een azc als voor de omwonenden.
- Passende kwaliteit van gebouwen en terreininrichting op de locatie, ook voor in de toekomst.
- Goed realiseerbaar: hoe lang duurt het bouwen en inrichten en hoeveel geld gaat het kosten?

4^e set Belangen van COA

- Deze zullen uit de besprekingen met COA naar voren komen.

6. We hebben ook nog een combi-locatie nodig

Zoals bekend bij uw raad (brief 19 december 2023) heeft de gemeente, naast de 277 plekken voor asielzoekers, ook de verplichting om statushouders te huisvesten. Omdat er onvoldoende reguliere woningen beschikbaar zijn is de realisatie van een combi-locatie met flexwoningen nodig. Daarmee wordt een locatie bedoeld die tijdelijke huisvesting biedt (maximaal 2 jaar) en waarin een combinatie van statushouders en inwoners die met spoed woonruimte zoeken een tijdelijk thuis kunnen vinden. Het vinden van een locatie voor een dergelijke combi-locatie moet worden afgestemd met de zoektocht naar locaties voor kleinschalige azc's.

7. Aanpak en planning

Op basis van al het voorgaande hebben we voor het locatie-onderzoek kleinschalige azc's de volgende aanpak voor ogen:

1. Samenstellen van een longlist van potentiële locaties op basis van aspecten als oppervlakte, beschikbaarheid, doorloopsnelheid, etc.
2. Van longlist naar shortlist door toepassing afwegingscriteria toepassen (paragraaf 5 hierboven).
3. Prioriteren van de shortlist op basis van de afwegingscriteria.
4. Participatie (zo vroeg en gericht mogelijk) over de hoogst geprioriteerde locaties.
5. Voorkeurslijst samenstellen op basis van al het voorgaande.
6. College besluit over voorkeurslijst.
7. Participatie over de bij collegebesluit vastgestelde voorkeurslocaties.
8. Inspraakmoment gemeenteraad.
9. Besluitvormingstraject gemeenteraad.

Planning

Een zorgvuldige afweging van locaties, de onderhandelingen met het COA en de gewenste participatie vragen de nodige tijd. Omdat de laatste raad voor zomerreces op 18 juli is zal het niet mogelijk zijn een raadvorstel in die raad te brengen. Daarom koersen we op raadsbehandeling in oktober 2024.

8. Kansen die zich aandienen en gefaseerde realisatie van azc's

Dat de gemeente Heerenveen op een verantwoorde manier verantwoordelijkheid wil nemen in de opvang van asielzoekers is openbaar bekend. De gemeente wordt daarom ook benaderd door grondeigenaren die aanbieden om azc-locaties of een combi-locatie te realiseren. Als college gaan we daar proactief mee om.

Als zich een serieuze kandidaat meldt waarmee de juiste afspraken kunnen worden gemaakt dan is het college bereid dit voortvarend op te pakken. Natuurlijk gelden ook dan de uitgangspunten en criteria zoals hierboven geduud en geformuleerd. Dergelijke initiatieven zouden echter wel kunnen leiden tot een gefaseerde realisatie van de azc-locaties.

9. Tot slot

Met bovenstaande nadere duiding van het amendement hopen wij de beelden en verwachtingen van raad en college op elkaar te hebben afgestemd. In lijn met deze duiding zetten wij de uitvoering van het amendement voortvarend voort.

Reguliere kleinschalige opvang

Met reguliere kleinschalige opvang bedoelen we locaties van rond de 150 plekken of minder en met een looptijd van bij voorkeur meer dan 5 jaar. Er zijn twee basisvarianten; een dependance van een azc in de buurt en als die er niet is, een zelfstandige locatie.

Op kleinschalige locaties wonen bewoners zelfstandiger dan op een azc omdat er geen vaste begeleiding aanwezig is en ze voor bijvoorbeeld een doktersbezoek, taallessen of recreatie of naar de hoofdlocatie of gemeentevoorzieningen gaan. Het COA selecteert de bewoners. Vanaf 100 bewoners is er permanente beveiliging aanwezig. Er is geen blauwdruk voor kleinschalige opvang, het is altijd maatwerk. In 2024 is er ruimte voor 20 pilots. Hierin gaan we uitvinden wat werkt en haalbaar is.

Brede wens

Kleinschalige opvang is duurder dan opvang met grotere getallen en behoorde tot nu toe niet tot de financiële mogelijkheden. Maar, net als onze samenwerkingspartners, merkt het COA dat kleinschaligheid belangrijk is voor lokaal draagvlak en nodig is om meer verspreide, langdurige locaties te krijgen. Dat laatste is hard nodig met het grote tekort aan opvangplekken en hopelijk de komst van de Spreidingswet. Kleinschalige opvang is in veel situaties ook goed voor onze bewoners, omdat zij gemakkelijker aansluiten op de gemeenschap en sneller integreren.

Dependance of zelfstandig

Kleinschalige opvang blijft maatwerk. Een paar dingen staan voor het COA vast. Kleinschalig zijn alle locaties tot circa 150 plekken of minder. Deze opvang is niet speciaal voor bepaalde doelgroepen bedoeld. Er zijn wat het COA betreft 2 basisvarianten mogelijk. Ten eerste een **azc-dependance** waarbij bewoners gebruik maken van de voorzieningen in de nabijgelegen hoofdlocatie. Als er geen azc in de buurt is, is een **kleine zelfstandige locatie** met een mobiel begeleidingsteam een mogelijkheid. Op kleinschalige locaties wonen bewoners zelfstandiger dan op een azc, omdat er geen permanente begeleiding is en ze voor bijvoorbeeld een doktersbezoek, taallessen of recreatie, naar een andere plek moeten. Dat kan dus of op de hoofdlocatie zijn of locaties in de buurt, afhankelijk van wat met gemeenten is afgesproken.

Vorm krijgen in de praktijk

Het COA gaat graag met gemeenten en andere samenwerkingspartners in gesprek over hoe we samen reguliere kleinschalige opvang goed voor elkaar krijgen. Er gelden een paar randvoorwaarden voor het COA, maar reguliere kleinschalige opvang krijgt vooral in de praktijk vorm. Met 20 pilots gaan we leren wat het beste werkt. Gemeenten kunnen kleinschalige opvanglocaties aanmelden via [COA.nl/vastgoed](https://coa.nl/vastgoed).

Het COA zegt in haar flyer het volgende over kleinschaligheid:

	Reguliere kleinschalige opvang is altijd maatwerk		Bewoners wonen er zelfstandig, er is geen permanente begeleiding aanwezig		Vanaf 100 bewoners is er permanente beveiliging aanwezig
	< 150 Locaties voor minder dan circa 150 bewoners		Bewoners maken meestal gebruik van voorzieningen buiten de opvanglocatie		Het COA selecteert bewoners voor de opvang

 Is er een azc in de buurt? Dan is een azc-dependance mogelijk. • Er is of komt een azc op maximaal 45 minuten reizen met het openbaar vervoer • Bewoners gaan voor begeleiding, zorg, taallessen, recreatie etc. naar de hoofdlocatie • Het COA controleert regelmatig de kamers • Beveiliging is maatwerk in overleg met de gemeente, permanente beveiliging bij meer dan 100 personen • Gemeente regelt zoals altijd het onderwijs	 Is er geen azc in de buurt? Dan is een kleine zelfstandige locatie mogelijk. • Er ligt geen azc in de buurt • Het COA zorgt voor een ambulant begeleidingsteam dat deze locatie bezoekt • Afspraken met gemeenten over het gebruik van gemeentelijke voorzieningen zoals sport, buurtwerk etc. • Beveiliging is maatwerk in overleg met de gemeente, permanente beveiliging bij meer dan 100 personen • Gemeente regelt de toegang tot huisartsenzorg, het COA betaalt de zorgkosten • Gemeente regelt zoals altijd het onderwijs
--	---